

**PROGRAMMA
OPEN MONUMENTENDAGEN
APELDOORN**

**ROUTES, NETWERKEN EN VERBINDINGEN
ZATERDAG 14 EN ZONDAG 15 SEPTEMBER 2024**

OPEN MONUMENTENDAGEN 2024

ZATERDAG 14 EN ZONDAG 15 SEPTEMBER

INHOUDSOPGAVE

	pagina
Voorwoord	3
Inleiding	4
Openingsceremonie	5
Locaties & activiteiten	
- Informatie per locatie	6-49
- Plattegrond met alle locaties	50
Dienstregeling OMD-Pendelbussen	52-53
Nationale Orgeldag	51
Partners	54
Organisatie Open Monumentendagen	54
Colofon	55

Bezoek aan de locaties, gebruik van pendelbussen en deelname aan activiteiten is op eigen risico.

Aanvangstijden van optredens kunnen tot op het laatste moment wijzigen.

Check de actuele informatie over optredens op

www.monumentendagenapeldoorn.nl, of via deze QR-code:

Vanaf 15 augustus kan de landelijke OMD-app gebruikt worden.

Deze kunt u downloaden van de Apple of Android app store of via deze QR-code:

VOORWOORD

KRUISPUNT OP DE VELUWE

Apeldoorn is hét kruispunt op de Veluwe. Het thema van deze editie van de Open Monumentendagen – routes, netwerken en verbindingen - is onze gemeente dan ook op het lijf geschreven. Van oudsher ligt Apeldoorn op het kruispunt van belangrijke handelsroutes. Handelsreizigers op weg van de ene naar de andere Hanzestad konden niet om ons heen. Apeldoorn was neutraal gebied en daarmee een uitgelezen locatie om te vergaderen over soms heikle kwesties of te overnachten tijdens de reis. En vanwege diezelfde neutrale ligging sprak de hertog van Gelre hier het recht uit. De sporen van dit verleden vindt u volop terug, klaar om ontdekt te worden tijdens de komende Monumentendagen.

Dat Apeldoorn veel goeds te bieden heeft, viel ook ons koningshuis op. Stadhouders Willem III vestigde hier in de zeventiende eeuw zijn onderkomen, Paleis Het Loo. Het was het begin van een onlosmakelijke verbintenis tussen onze stad en het Koninklijk Huis. Koning Willem I zette de royale geschiedenis voort en ontsloot onze stad met de aanleg van het Apeldoorns Kanaal. Deze route over het water gaf onze economie een flinke zet. Zijn kleinzoon koning Willem III voegde hier het treinstation en de spoor-

lijn aan toe, en Apeldoorn groeide en bloeide. Tijdens deze Open Monumentendagen kunt u deze koninklijke voetstappen volgen. Ik kan u een wandeling langs het kanaal, een fietstocht langs het spoor en de paardentram naar het Paleis van harte aanbevelen. Verbindingen zijn er in allerlei vormen. Zo zorgde Zendstation Radio Kootwijk in 1929 voor de eerste telefonische verbinding door Koningin Emma met het verre Nederlands-Indië. De woorden ‘Hallo Bandoeng’ zijn legendarisch in onze geschiedenis.

Het comité heeft ook dit jaar weer gezorgd voor een prachtig en divers programma. Maar het belangrijkste is toch wel dat we deze dagen een verbinding leggen met elkaar. Samen gaan we op ontdekkingsstocht naar het erfgoed in ons royale, groene Apeldoorn. Ik hoop dat er hierdoor weer mooie nieuwe verbindingen ontstaan.

Ik wens u mooie dagen!

Peter Messerschmidt
Wethouder Cultuur en Erfgoed

ROUTES, NETWERKEN EN VERBINDINGEN

Dit jaar kunt u op de Open Monumentendagen ervaren hoe Apeldoorn sinds jaar en dag in contact staat met de wereld. Het thema van dit jaar inspireerde ons tot een programma met hoogtepunten uit duizenden jaren aan routes, netwerken en verbindingen. Historische locaties verspreid over onze uitgestrekte gemeente doen mee van oost naar west (Loenen tot Uddel), van noord naar zuid (oude A50-tracé, Radio Kootwijk, Hoenderloo) en ook hartje Apeldoorn.

De oudste plek is de Hunneschans bij Uddel, een hoefijzervormige ringburcht die waarschijnlijk tot stand is gekomen tussen 850 en 950 om de ijzerhandel te beschermen. In de jaren daarna zijn er herbergen en pleisterplaatsen gesticht aan oude handelsroutes, zoals Den Eikenboom in Loenen. Eenvoudige voertuigen zoals de paardentram - maak een ritje! - werden in de loop der tijd vervangen door bussen, treinen en auto's. Ook het tracé van de A50, wel 40 jaar in ontwerp, liet overal in Apeldoorn zijn sporen na, omdat het uiteindelijk veel verder oostwaarts kwam te liggen. Een fietstocht met gids toont de sporen in het landschap.

Het Comité Open Monumentendagen Apeldoorn is alle eigenaars/beheerders van de deelnemende locaties én alle vrijwilligers buitengewoon dankbaar. We hopen dan ook dat duizenden mensen zullen gaan genieten van dit unieke programma. Wij wensen u twee dagen om nog lang van te genieten.

www.monumentendagenapeldoorn.nl

Namens het Comité Open Monumentendagen, Apeldoorn

Ben Mouw, voorzitter,
Stichting Erfgoed Platform Apeldoorn

Josée Hulshof, voorzitter,
Stichting Apeldoornse Monumenten

OPENINGSCEREMONIE

OPEN MONUMENTENDAGEN 2024 BIJ DE ECHOPUT

Wethouder Peter Messerschmidt zal op **zaterdag 14 september om 12 uur** zowel het startsein voor de Open Monumentendagen 2024 geven als de nieuwe licht- en geluidinstallatie in De Echoput in werking stellen. Daarna is de put ook beperkt voor publiek heropend. De historie van De Echoput als tolhuis, als pleisterplaats, en als recreatieve bestemming past precies bij het thema van de Open Monumentendagen 2024: "routes, netwerken en verbindingen". De opening van de Open Monumentendagen vindt daarmee op een bijzonder toepasselijke locatie plaats en belooft extra feestelijk te worden.

Veel (oudere) Apeldoorners hebben dierbare herinneringen aan een uitstapje naar De Echoput. De

putgids ontsteekt een kaarsje aan de emmer en begint de emmer naar beneden te draaien zodat de diepte

goed te zien is. Als de emmer eenmaal beneden is – en de volle emmer die aan het andere eind van de kabel zit, boven – gooit hij acht slokjes water in de diepte. Het eerste slokje klettert onder in het water als het laatste slokje uit het blik valt. Sinds 1977 is de put niet meer voor publiek toegankelijk, op enkele uitzonderingen bij feestelijke gelegenheden na. Daar komt dus verandering in. Houd de media in de gaten. Of neem de gelegenheid te baat op 14 of 15 september de 56 meter diepe put te bezoeken (zie nr. 11). Dat kaarsje is met de prachtige nieuwe lichtshow niet meer nodig, maar wie weet, als je het lief vraagt...

Zaterdag 14 september om 12:00 uur. De Echoput, Amersfoortseweg 86, Hoog Soeren. Vrij toegankelijk.

1. STATION ROYAAL

Circa 150 jaar verbinding binnen Nederland en met Duitsland

Apeldoorn is al 148 jaar (sinds 1876) aangesloten op de spoorverbinding Amsterdam via Winterswijk naar Duitsland, met een aftakking via het Koningslijntje naar Het Loo. In 1887 kwamen daarbij de lijnen Deventer-Enschedé-Berlijn, de verlenging van het Koningslijntje met het Baronnenlijntje naar Hattem, en de lijn naar Dieren (nu voor de Veluwe Stoomtrein).

Apeldoorn kreeg daarmee uitstekende verbindingen met de Randstad, Noord- en Oost-Nederland en Duitsland. In samenhang met het Kanaal (locaties 5 en 6) werd Apeldoorn een logistiek kruispunt in het hart van Nederland. Dankzij deze nieuwe verbindingen maakte Apeldoorn vanaf eind 19e eeuw een groeisput door in industriële ontwikkeling (Veldhuislocatie naast het station) en nieuwe woonwijken (De Parken, Berg & Bos, Indische Buurt). Het stationsgebouw is uniek met een hoog middengedeelte en twee lagere zijvleugels. De rechterzijvleugel deed van 1876 tot 1977 dienst als koninklijke wachtkamer. In 1977 werd het historische interieur

gesloopt, waaronder de koninklijke wachtkamer. Bij een grootschalige opknapbeurt van het Stationsplein in 2004 dreigde het station gesloopt te worden. Na breed gedragen protest, onder meer van de Stichting Apeldoornse Monumenten, is uiteindelijk van sloop afgezien. Het station vormt nu samen met het Stationsplein, het lichtkunstwerk Reizend Zand (van Giny Vos), de sculptuur De Kus (van Jeroen Henneman) en de grove dennen, een prachtig ensemble. Het hoge middengedeelte van het station is nu een grand café met zelfgebakken taarten en verse lunches, en verhuurbare ruimten voor vergaderingen en feesten. Er werken mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

1. STATION ROYAAL PROGRAMMA

Activiteiten:

Op de benedenverdieping diverse kramen met informatie over de Open Monumentendagen (ook over de Royal Ride en de dienstregeling van de OMD-pendelbussen; en de dienstregeling van de paardentram tussen CODA en Paleis Het Loo). Ook is er info over het Erfgoedplatform en aangesloten organisaties, en een info-kraam van de Vereniging Oud Apeldoorn (VOA). Op de bovenverdieping een tentoonstelling van de VOA met oude foto's van het station en de treinverbindingen.

Vertrekpunt van de Royal Ride (locatie 2) en van de gratis OMD-bussen naar Radio Kootwijk en naar de Hunneschans via Amersfoortseweg (dienstregelingen op bladzijde 52-53).

Datum | tijd:

Zaterdag 14 en zondag 15 september | 10.00 – 17.00 uur

Adres:

Stationsplein 4, 7311 NZ Apeldoorn.

Toegankelijkheid:

De begane grond is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. De tentoonstelling op de eerste verdieping is niet rolstoeltoegankelijk. Betaald parkeren in parkeergarages centrum.

Overig:

nl.wikipedia.org/wiki/Station_Apeldoorn
www.stationsinfo.nl/Apeldoorn.htm

2. ROYAL RIDE

Herbeleef het Koningslijntje van het station naar Paleis Het Loo

Ontdek het koninklijke spoor van Apeldoorn met de belevingsfietsroute Royal Ride. De route leidt deels langs de voormalige spoorlijn 'Koningslijn'. Willem III sloot in 1876 deze lijn aan voor Apeldoorn. Niet alleen voor zijn eigen gemak – nu hoefde hij niet meer de koets te nemen van Paleis Het Loo naar station Apeldoorn – maar ook in het belang van het dorp, dat gestaag begon te groeien. Tot 1950 reden over deze Koningslijn 'royals' als regentes Emma en koningin Wilhelmina.

De Royal Ride loopt vanaf het kunstwerk 'De Kus' op het Stationsplein van Apeldoorn via verrassende tussenstops, bijzondere vergezichten en koninklijke haltes naar Paleis Het Loo. Tip: combineer de Royal Ride met een bezoek aan het spoorwachtershuisje (locatie 10) met een fototentoonstelling in de carport tijdens de Open Monumentendagen. Of bezoek (kosteloos) het fraaie stallenplein met de koninklijke paardenstallen met oude koetsen en oldtimers; of (tegen betaling) Paleis Het Loo, met de nieuwe ondergrondse uitbreiding en de schitterende collectie historische voorwerpen en de prachtige tuinen. Na Paleis Het Loo vervolgt de Royal Ride richting de binnenstad. Onderweg luistert u naar verhalen over de geschiedenis van de Oranjes in Apeldoorn.

Neem voor de beste beleving oortjes en een telefoonhouder voor op de fiets mee!

2. ROYAL RIDE PROGRAMMA

Activiteiten:

Korte fietstocht (12 km) die u op eigen gelegenheid kunt afleggen. Vertrek vanaf het Stationsplein. Via de QR-code op de lantaarnpaal, vlakbij kunstwerk De Kus of via de link hieronder kunt u de app downloaden (voor Apple en Android).

Tijdens de Open Monumentendagen kunt u ook een **papieren routebeschrijving ophalen bij de OMD-infokraam in Station Royaal.**

Datum | tijd:

Op zaterdag 14 en zondag 15 september van **10:00 – 17:00 uur** kunt u informatie over de routebeschrijving van de Royal Ride ophalen in het stationsgebouw.

Plaats:

Startpunt: Stationsplein, via Paleis Het Loo eindigt de Royal Ride in de binnenstad.

Toegankelijkheid:

Per eigen fiets. U kunt ook een fiets huren in de NS-fietsenstalling onder het station.

Overig:

www.apeldoornstories.nl/routes/royal-ride/

3. MODELSPoorVERENIGING VAMES

Reizen op kleine schaal

In 1988 heeft een zestal Apeldoorners de modelspoorvereniging VAMES opgericht met als hoofdactiviteit het bouwen van modelbanen. Nu is het een club van 43 leden die wekelijks bijeenkomt in de kelder van de clubruimte aan de Kayersdijk 149. Tijdens de Open Monumentendagen kunt u diverse modelspoorbanen bekijken en zien hoe clubleden werken aan banen in aanbouw. De VAMES-activiteiten sluiten naadloos aan bij het thema van dit jaar van de Open Monumentendagen: routes, netwerken en verbindingen. Op kleine schaal reizen we met onze modeltreinen en dat doen we in een plezierige sociale verbondenheid.

Momenteel zijn er vijf groepen actief met het bouwen van modelspoorbanen. De één is landschapsbouwer, een ander weet veel over huizenbouw in model, en weer een ander is goed in techniek en automatisering. Deze veelzijdigheid biedt de mogelijkheid om binnen de vereniging workshops te organiseren. Hierbij leren leden van leden. Ook hebben we een digitaal clubblad en een tijdschriften- en boekenbibliotheek, en de website www.vames.nl. Binnen onze vereniging wordt niet alleen gebouwd, er is ook ruimte voor een kop koffie en een fijn gesprek. Het is zelfs mogelijk gebruik te maken van een aantal zitplaatsen in echte treincoupés.

Helaas is dit het laatste jaar dat dit mogelijk is, want per 1 maart 2025 moeten wij deze locatie verlaten. Wij zijn met spoed op zoek naar een nieuwe plek om onze hobby samen voort te zetten. Heeft u hiervoor een tip, dan horen wij die graag.

3. MODELSPoorVERENIGING VAMES PROGRAMMA

- Activiteiten:** Bezichtiging van onze modelbanen waarbij we u graag informeren over de verschillende aspecten van modelspoorbanen. Ook is er de mogelijkheid om van ons buffet “Mat 54” gebruik te maken.
- Datum | tijd:** Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11.00 tot 17.00 uur**.
- Adres:** Kayersdijk 149, in de kelder onder Thijmen Kroes.
- Toegankelijkheid:** De clubruimte beschikt over ruime parkeermogelijkheid. De ruimte is niet goed toegankelijk voor gebruikers van een rollator of rolstoel.
- Overig:** www.vames.nl

4. OUDE TRACÉ VAN DE A50

In de sporen van een autoweg die toch ergens anders kwam te liggen

De planning van de Rijksweg 50 tussen Apeldoorn en Zwolle begon al in de jaren 30 van de vorige eeuw. Stadscentra vormden toen nog de knooppunten, dus Rijksweg 50 werd vanaf het centrum van Apeldoorn gepland. In 1937 werd een tracé van het centrum van Apeldoorn naar Wezep voorgesteld. Omdat daarvoor grond nodig was van Paleis Het Loo heeft, zo gaat het verhaal, koningin Wilhelmina indertijd de bouw stopgezet. Het tracé ten noorden van het centrum is nog duidelijk herkenbaar in het Wieselse landschap als een langgerekt perceel zonder bomen. Ook aan de zuidkant van het centrum zijn nog veel sporen van het oude tracé van de A50 zichtbaar.

Tijdens de Open Monumentendagen kunt u per fiets met een gids het oude tracé van de A50 leren kennen. In groepen van maximaal 20 personen legt u in rustig tempo een tocht van 25 km af, óf van zuid naar noord, óf van noord naar zuid. Onderweg stopt u een paar keer voor uitleg. De route loopt langs het Tolhuis aan de Arnhemseweg, het viaduct Arnhemseweg/A1 (voor de A50 aange-

legd), het Koningslijntje met monumentaal stukje ter hoogte van de Prinses Beatrixlaan, met een stop bij het spoorwachtershuisje 1B (Hoek Soerenseweg/Koning Lodewijklaan) waar een foto-expositie is ingericht (locatie 10). Vervolgens langs het voormalig station Wenum en het Apeldoorns Kanaal, om via het voormalig A50-tracé (rotonde in het bos) naar café De Hamer te fietsen.

4. OUDE TRACÉ VAN DE A50 - PROGRAMMA

Activiteiten: Fietstocht (25 km) met gidsen van het Fietsgilde. Per keer maximaal 20 deelnemers. Aanmelden is verplicht (om te voorkomen dat u ter plekke pas merkt dat de groep vol zit). Er zijn vier mogelijkheden om aan deze tocht deel te nemen, met elk een aparte link voor aanmelding. **Let op: startlocatie ochtend is anders dan die van de middag!**

14 sept. 11:00 - www.fietsgilde-apeldoorn.nl/programma/69-openmonumentendag1/2024-09-14-11-00

14 sept. 14:00 - www.fietsgilde-apeldoorn.nl/programma/70-openmonumentendag2/2024-09-14-14-00

15 sept. 11:00 - www.fietsgilde-apeldoorn.nl/programma/71-openmonumentendag3/2024-09-15-11-00

15 sept. 14:00 - www.fietsgilde-apeldoorn.nl/programma/72-openmonumentendag4/2024-09-15-14-00

Datum | tijd: Op zaterdag 14 en zondag 15 september
Van 11:00 – 13:30 uur met startpunt Zwembad Malkander en eindpunt Café De Hamer (van zuid naar noord).
Van 14:00 – 16:30 uur met startpunt Café De Hamer en eindpunt Zwembad Malkander (van noord naar zuid).

Plaats: **Startpunt 11:00 uur:** Zwembad Malkander, Dubbelbeek 56; 7333NJ Apeldoorn.
Startpunt 14:00 uur: Café De Hamer, Zwolseweg 275, 7345 AA Wenum-Wiesel.

Toegankelijkheid: Per eigen fiets. Ook toegankelijk voor duo-fietsen en driewiel-fietsen.

Overig: [www.wegenwiki.nl/A50_\(Nederland\)](http://www.wegenwiki.nl/A50_(Nederland)) en www.fietsgilde-apeldoorn.nl/programma

5. BRUGWACHERSHUISJE BIJ HET KANAAL

Destijds een modern bedieningshuisje

Bijna iedereen in Apeldoorn kent de Apeldoornse Brug in de Deventerstraat. Deze brug, beter bekend als de Deventerbrug, heeft een rijke geschiedenis. Het is in feite de derde brug op deze plaats. De eerste brug was een draaibrug over het Apeldoorns Kanaal. De aanleg van het Apeldoorns Kanaal (aanvankelijk Grifkanaal genoemd) begon in 1825 met het traject Apeldoorn-Hatterm, sinds 1858 uitgebreid met het traject Apeldoorn-Dieren.

De brug werd in april 1945 compleet vernield door oorlogshandelingen van de Duitsers. De tweede brug was een noodbrug (Baileybrug), snel aangelegd door het Canadese leger om Apeldoorn te bevrijden. Op 17 april 1945 trokken onze bevrijders over deze brug Apeldoorn binnen. Op 3 december 1948 kon Burgemeester Des Tombes de nieuwe Apeldoornse Brug, ter vervanging van de noodbrug, openen. De brug werd toen ook voorzien van een modern bedieningshuisje oftewel het brugwachtershuisje. In 1972 werd het Apeldoorns Kanaal definitief gesloten

voor de scheepvaart. Daarmee verloor de brug zijn functie en was het bedieningshuisje feitelijk overbodig geworden. Gelukkig is het huisje behouden gebleven en heeft het incidenteel andere bestemmingen gehad. Enkele jaren geleden was er nog een ijssalon in gevestigd. Het achthoekige brugwachtershuisje is een gemeentelijk monument. Ook het tegenoverliggende gebouw, het havenmeestershuis op de hoek van de Deventerstraat en Kanaal Noord, en het schuin tegenover de brug gelegen café De Oude Haven (locatie 6), zijn gemeentelijke monumenten.

5. BRUGWACHERSHUISJE BIJ HET KANAAL PROGRAMMA

- Activiteiten:** Bezichtiging van het interieur met historische foto's uit het CODA-archief en een aantal maritieme attributen.
- Datum | tijd:** Zaterdag 14 en zondag 15 september tussen **11.00 – 17.00 uur**.
- Adres:** Deventerstraat 52 Z, 7311 LX Apeldoorn.
- Toegankelijkheid:** Niet toegankelijk voor gebruikers van een scootmobiel of rolstoel. Betaald parkeren in de omgeving.

6. CAFÉ DE OUDE HAVEN EN KANAALWANDELING

Restant van historische kadebebouwing

Café De Oude Haven aan het Kanaal Noord, vlakbij de Deventerbrug, is sinds kort een Libanees restaurant. Op de hoek van de gevel hangt nog het ijzeren bord uit de eerste helft van de 20ste eeuw met de tekst 'CAFÉ vergunning'; en dat blijft er ook zitten, want het is onderdeel van het gemeentelijke monument. Het pand behoort met de naastliggende bebouwing inmiddels tot de zeldzame restanten van historische kadebebouwing binnen de bebouwde kom van Apeldoorn.

In het midden van de 19de eeuw wilde men het Griftkanaal tussen Apeldoorn en Hattem aantrekkelijker voor de scheepvaart maken. Het kanaal moest een doorgaande vaarweg worden tot aan de IJssel bij Dieren. In 1858 ging de eerste spade voor de aanleg van het Apeldoorn-Dierens Kanaal de grond in en tien jaar later was de officiële opening. In de jaren daarna moet het havenpand gebouwd zijn. De architectuur van het woonhuis wijst in elk geval in de richting van 1885. Toen het belang van het kanaal als transportmiddel afnam, trokken

handel en industrie uit de omgeving weg, maar het café bleef. De kans bestaat dat de kaag 'Hermina' voor Café de Oude Haven in het Kanaal ligt. De Hermina is het laatste schip dat door het kanaal heeft gevaren met destijds Apeldoornse gemeenteraadsleden en leden van de provinciale staten aan boord.

Vanaf Café De Oude Haven start en eindigt een wandeling van een half uurtje langs het Kanaal onder begeleiding van een gids van het Apeldoorns Gidsencollectief.

6. CAFÉ DE OUDE HAVEN EN KANAALWANDELING PROGRAMMA

- Activiteiten:** Onder begeleiding van een gids van het Apeldoorns Gidsencollectief maakt u een wandeling van ongeveer 30 minuten langs het Kanaal. De gids vertelt u over de geschiedenis van het Kanaal en over de hedendaagse architectuur aan de kanaaloevers.
- Datum | tijd:** Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**. Afhankelijk van het aantal deelnemers, start er een wandeling op het hele en op het halve uur van **11.00 tot 12.30 uur** en van **13.30 tot 16:30 uur**.
- Plaats:** Begin- en eindpunt van de wandeling is Café De Oude Haven, Kanaal Noord 99, Apeldoorn.
- Toegankelijkheid:** Toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Beperkt betaald parkeren ná de P-vakken voor vergunninghouders (na 175 m). Aan de overkant van het Kanaal na 15.00 uur vrij parkeren.

7. PROEF-LOCAAL HET ACHTEROM

Een Apeldoornse monumentale parel

De bakfiets, een krijtbord en een plaquette aan het begin van de steeg laten voorbijgangers weten dat zich in het steegje aan het begin van de Mariastraat een heel bijzonder café bevindt: Proef-Loaal Het Achterom. Proef-Loaal Het Achterom met ommuurde binnentuin aan een steeg in de binnenstad is een gemeentelijk monument uit 1910, gebouwd door de Apeldoornse architect Andries van Driesum. 't Achterom, formeel Achterstraat geheten, was vroeger de naam van het steegje achterlangs herbergen, cafés en winkels aan de toenmalige Dorpsstraat (nu Hoofdstraat).

Het pand deed aanvankelijk dienst als stalhouderij van herberg Het Wapen van Gelderland. Toen daar zich later een pension/lunchroom vestigde, werd de stalhouderij een bakkerij. De toenmalige eigenaar onderhield veel contacten met Apeldoornse kunstenaars. Nadat de bakkerij er omstreeks 1970 mee ophield, werd de ruimte als galerie een toevluchtsoord voor kunstenaars. In 2009 kocht Vereniging Andries van Driesum het pand en een deel van de kunstcollectie, waarna een grondige restauratie volgde.

De huidige uitbaters huren het van de Vereniging en houden deze parel in stand.

Het Achterom is een plek voor ontmoeting en inspiratie. Ook wordt er nog steeds bier gebrouwen in de in pandige brouwerij: Achterom Amber en Achterom Blond. Het bier is alleen hier te krijgen, rechtstreeks van het vat in het glas, om van te genieten in de ouderwetse gelagkamer met haard, in de lichte serre of in de ommuurde achtertuin.

7. HET ACHTEROM PROGRAMMA

Activiteiten: Bezoek de gelagkamer, serre en binnentuin. Op het hele en het halve uur vertelt **Het Vertelgenootschap** een **toepasselijk verhaal van 15 à 20 minuten onder de overkapping in de achtertuin.**

Datum | tijd: Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur.**

Adres: Mariastraat 2h, 7311HL Apeldoorn.

Toegankelijkheid: Roelstoeltoegankelijk. Het Achterom bevindt zich in het voetgangersgebied van de Apeldoornse binnenstad. Fietsen parkeren in de diverse fietsstallingen in het centrum. De auto kunt u parkeren in diverse parkeergarages in de nabijheid (Oranjerie, Gemeentehuis, Amaliapark, of elders in het centrum).

Overig: www.hetachterom.nl/

8. CODA - ERFGOEDHUIS, SPARTA/JUNCKER TENTOONSTELLING

Centrale bibliotheek als jong erfgoed aangewezen tot monument

'Routes, netwerken en verbindingen' is dit jaar het thema van de Open Monumentendagen met als slogan: **Onderweg!** Gaat het om onderweg van en naar Apeldoorn of onderweg van verleden naar toekomst? Apeldoorn is sinds de negentiende eeuw een belangrijk kruispunt van spoor- en waterwegen, rijkswegen van west naar oost en van zuid naar noord. In CODA komt dit allemaal samen in de Centrale bibliotheek, het erfgoedhuis en de expositie over fietsenfabricage in Apeldoorn, met Sparta en Juncker (brom)fietsen.

De eerste bibliotheek in Apeldoorn was de Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Regentesselaan, gebouwd in 1911 naar ontwerp van architect Henk Wegerif. Het plan om een nieuwe bibliotheek te bouwen kwam voort uit het Structuurplan Binnenstad Apeldoorn '78. De binnenstad was ten prooi gevallen aan sloop en kaalslag en moest worden verdicht en verlevendigd. Culturele instellingen werden rond de Nieuwstraat gepland. Architect Hans Ruijsenaars kreeg de opdracht en hij zette de beschikbare ruimte onmiddellijk naar zijn hand

door een breed en 'ondiep' gebouw te ontwerpen met de ingang aan de toen onbetekenende Vosselmanstraat. Ruijsenaars ontwierp behalve het gebouw ook de bewegwijzering en het meubilair zoals de uitleenbalie, de leestafels en de leeslampen. Onlangs heeft de gemeente Apeldoorn de CODA-Centrale Bibliotheek aangewezen als gemeentelijk monument. Ook is in mei de heringerichte bibliotheek, met daarin het erfgoedhuis en de EPA-kamer (EPA = Erfgoed Platform Apeldoorn) geopend, waar alle erfgoedorganisaties hun vaste plek kregen.

8. CODA - ERFGOEDHUIS, SPARTA/JUNCKER TENTOONSTELLING

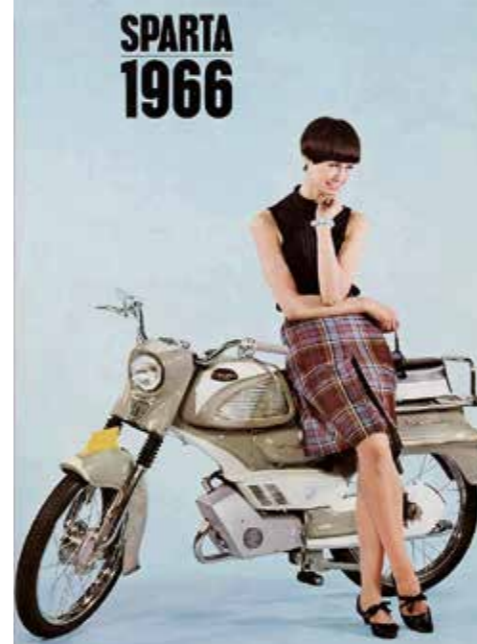
Centrale bibliotheek als jong erfgoed aangewezen tot monument

Tijdens de Open Monumentendagen is in het Erfgoedhuis een expositie over Sparta en Juncker te zien. In 1917 werd in Apeldoorn de firma Verbeek en Schakel, grossierderij in rijwielen en onderdelen opgericht. Deze firma groeide van lokale fietsenmaker uit tot Sparta, een van de belangrijkste producenten van (motor)fietsen en brommers in Nederland.

De fietsenfabriek Juncker opende in 1935 op het bedrijventerrein Driehuizen een nieuwe fabriek naast de rijwielenfabriek van Sparta. De tentoonstelling geeft een impressie van de rijke en bewogen geschiedenis van deze fabrikanten. Aan de hand van foto's, historische brommers en andere voorwerpen nemen we u mee terug in de tijd.

Ga tijdens de Open Monumentendagen op ontdekkingsreis. Bewonder de verbouwde en heringerichte bibliotheek waar licht en ruimte met elkaar spelen en laat u verrassen door de kunstwerken op en tussen de verdiepingen.

CODA

8. CODA PROGRAMMA

Activiteiten: Tentoonstelling over de fabricage van Sparta en Juncker- (brom)fietsen in Apeldoorn in de EPA-kamer. In de ruimte ernaast doorlopende video over Het grote verhaal van Apeldoorn. Rondleidingen door de vernieuwde CODA Centrale Bibliotheek om kennis te maken met dit prachtige gebouw, sinds afgelopen mei een gemeentelijk monument. Tijdens de rondleidingen is er toelichting op de historische hotspots die verdieping geven aan thema's uit het Grote Verhaal van Apeldoorn. Op zaterdag 14 september is er ook een rondleiding op het dakterras.

Datum | tijd: Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11.00 – 17.00 uur**. Rondleidingen op elk heel uur. Zaterdag 14 september dakterras open van 14:00 -15:00 uur.

Adres: Vosselmanstraat 299 7311 CL Apeldoorn.

Toegankelijkheid: Betaald parkeren in parkeergarages in het centrum. Toegankelijk voor rollator- en rolstoelgebruikers.

Overig: www.erfgoedplatformapeldoorn.nl
www.coda-apeldoorn.nl/nl/bibliotheek

9. PAARDENTRAM

Van CODA naar Paleis Het Loo via de Loolaan en Loseweg

Bij de aanleg van de Oosterspoorweg in 1876 liet koning Willem III een aftakking naar Paleis Het Loo aanleggen waardoor hij voor de deur van zijn paleis in de trein kon stappen. Daarnaast was er sinds 1897 nog een vorm van openbaar vervoer in Apeldoorn: de paardentram. Deze reed tussen Station Apeldoorn en Hotel De Keizerskroon (naast Paleis Het Loo), via de Dorpsstraat (nu Hoofdstraat), de Loolaan en de Loseweg. De remise stond halverwege de Koningstraat (ter hoogte van het huidige woonerf Prinsenhof).

In 1917 werden de paarden voor de tram vervangen door een motorwagen. Die reed soms zo onbesuisd dat de tram de bijnaam 'dolle hond' kreeg. In 1922 werd de tramlijn opgeheven en vervangen door een busdienst.

Tijdens de Open Monumentendagen rijdt de paardentram opnieuw, nu niet op rails maar gewoon over straat. De route is ingekort om zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven een ritje te maken. U kunt opstappen bij CODA aan de Vosselmanstraat en rijdt kosteloos mee over de Vosselmanstraat, Loolaan, Zwolseweg naar de Koningstraat. De tram

wordt getrokken door een tweespan paarden. In de tram zal geregeld een stadsgids aanwezig zijn die u tijdens de rit informeert over wat er onderweg te zien is.

9. PAARDENTRAM - PROGRAMMA

Activiteiten: De paardentram biedt plaats aan 25 personen. De rit (enkele reis) duurt ±25 minuten. Het verzoek is om alleen heen óf alleen terug gebruik te maken van de paardentram. Zo hebben zoveel mogelijk mensen de gelegenheid om een ritje te maken.

Bij het eindpunt Loseweg kunt u kosteloos een bezoek brengen aan het stallenplein (met koetshuis en voormalige stallen), de prins Hendrik-garage van Paleis Het Loo of (met toegangsbewijs) Paleis Het Loo zelf.

Plaats: **Heen:** Opstappen naast CODA, hoek Vosselmanstraat / Roggestraat; uitstappen naast Paleis Het Loo, hoek Loseweg/Koningsstraat. **Vertrektijden: 11.00 - 12.30 - 14.00 - 15.30 uur.**

Terug: Opstappen naast Paleis Het Loo, hoek Loseweg/Koningsstraat; uitstappen naast CODA, hoek Vosselmanstraat / Roggestraat. **Vertrektijden: 11.45 - 13.15 - 14.45 - 16.15 uur.**

Datum | tijd: Op zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur.**

Toegankelijkheid: Met hulp toegankelijk voor rollator en kinderwagen. Niet of moeilijk toegankelijk voor rolstoel. Betaald parkeren in parkeergarages centrum en bij Paleis Het Loo.

Overig: www.stalhouderijhazeleger.nl/overige-koets/open-paardentram/
www.kusee.nl/paardentram/15-ge-apd.php

10. SPOORWACHTERSHUISJE

Dienstwoning bij belangrijke spoor- en wegkruising

Op een snoezig plekje aan de Soerenseweg ligt sinds 1887 de voormalige Wachtpost 1B met de voorgevel naar de Koning Lodewijklaan. Op de huidige groene middenberm lag de Koningslijn naar Paleis Het Loo. Op de kruising tussen het spoor en de belangrijke weg bewaakte een baanwachter de overweg. Hij woonde in een spoorhuisje bij de overgang. Het gaaf bewaard gebleven gemeentemonument, origineel niet wit geverfd, is één van de vier overgebleven wachtposten langs de spoorlijn Apeldoorn – Hattem. Oorspronkelijk waren dat er zeventien. Aan de Asselsestraat staat nog nummer 1A, en in Epe staan nummers 7 en 8.

In 1876 werd het station van Apeldoorn ten zuiden van het toenmalige dorp geopend, maar dat was te ver weg van Het Loo naar de zin van koning Willem III. Omdat hij financieel had bijgedragen aan de Oosterspoorlijn tussen Amersfoort en Zutphen, kwam er als compromis een aftakking naar het paleis.

De groenzone in de Prinses Beatrixlaan herinnert daar nog aan, net als de Apeldoornse straatnaam Koningslijn. Bij Prins Willem Alexanderlaan 760 staat een Koningslijn-monument. Het spoorgedeelte vanaf De Naald tot aan het paleishek is in 1954 gesloopt en is nu een van de oprijlanen van Het Loo. Mede op initiatief van Willem III en rijke, veelal adellijke finan-

ciers werd de lijn in 1887 doorgetrokken naar Hattem en Zwolle. Dat tracé ('de Baronnenlijn') is nu gedeeltematig een recreatief fietspad.

Koning Willem III en later koningin Wilhelmina en hun buitenlandse gasten, maar ook gewone burgers, maakten druk gebruik van de spoorlijn. Na het overlijden van koning Willem III in 1890 werd zijn opgebaarde lichaam met de koninklijke trein naar Den Haag vervoerd. Na de troonsafstand van koningin Wilhelmina in 1948 werd het personenvervoer gestaakt. In 1972 kwam ook een eind aan het goederenvervoer over het traject Apeldoorn – station Het Loo – Hattem. Sloop van het baanvak volgde in 1976/77.

10. SPOORWACHTERSHUISJE PROGRAMMA

- Activiteiten:** Fototentoonstelling in de carport. Onderdeel van de korte fietsroute Royal Ride (locatie 2, zonder gids op eigen gelegenheid) en van de lange fietstocht Oude tracé A50 (locatie 4, met inschrijving en gids).
- Datum | tijd:** Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**.
- Plaats:** Soerenseweg 62, Apeldoorn.
- Toegankelijkheid:** Toegankelijk vanaf de Koning Lodewijklaan. Toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Beperkt gratis parkeren aan de Koning Lodewijklaan; op zaterdag betaald parkeren aan de Soerenseweg.

11. DE ECHOPUT, HOOG SOEREN

Van functie naar attractie

“Hoe heet de burgemeester van Wezel?” “Ezel!” Tegenwoordig denken we bij De Echoput aan het hotel-restaurant, maar in de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw was de daadwerkelijke put tot de afsluiting in 1977 een bekende attractie en een populaire bestemming voor schoolreisjes. De Echoput dankt zijn unieke echo waarschijnlijk aan een bocht in de put, ooit veroorzaakt door een verzakking. Bij het nabijgelegen Aardhuis ligt een waterput die dieper is dan de oudere Echoput, maar die heeft geen echo. De put zelf is een rijksmonument, en het puthuisje dat er rond 1910 omheen werd gebouwd een gemeentelijk monument. Beide zijn in 1996 gerestaureerd.

De put stamt uit de Franse tijd toen Napoleon Bonaparte zijn broer Lodewijk Napoleon als koning van Holland had geïnstalleerd. Lodewijk Napoleon woonde regelmatig op Paleis Het Loo en heeft er zijn sporen achtergelaten. Zo liet hij de weg tussen Het Loo en Amersfoort verharderen als onderdeel van de ‘Grande Route’ van Amersfoort via Apeldoorn naar Deventer. Om de aanleg te bekostigen kwam er, zoals bij elke rijksweg, om de vijf kilometer een tolhuis. Reizigers moesten tussen Amersfoort en Apeldoorn maar liefst acht keer stoppen en betalen, zoals bij Tolhuis 11, ter hoogte van Nieuw-Milligen en bij Tolhuis 13, nu hotel Het Loo op de kruising van de wegen naar Amersfoort, Zwolle en Deventer. Naast

Tolhuis 12, vijf kilometer ten westen van Het Loo werd van 1809 tot 1811 een put van 56 meter diep gegraven om mens en paard, waaronder de napoleontische legers, van drinkwater te voorzien. Merkwaardig dat juist voor deze plek werd gekozen, want die ligt met zo’n 90 meter boven NAP erg hoog en ver weg van het grondwater. Het tolhuis moest in 1936 plaatsmaken voor gemotoriseerd verkeer. Koningin Wilhelmina liet achter de put een theehuis bouwen. Het Kroondomein verhuurde de put met het bijbehorende paviljoen als ‘Uitspanning De Echoput’. Het rieten dak van het theehuis vatte in 1960 vlam, met een verwoestende brand als gevolg. Op deze plek staat nu Hotel-Restaurant De Echoput.

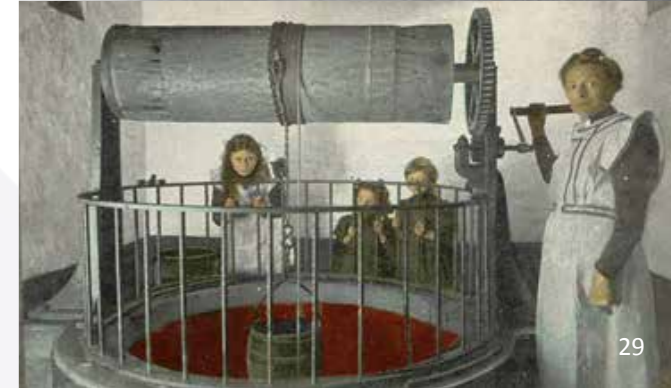
11. DE ECHOPUT PROGRAMMA

Activiteiten: Bezichtiging van de echoput, waar met audio en licht de koninklijke geschiedenis van de echoput verhaald wordt.

Datum | tijd: Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**. Op zaterdag 14 september om 12 uur officiële opening van de Open Monumentendagen en van de gerestaureerde echoput door wethouder Peter Messerschmidt.

Plaats: Amersfoortseweg 86, Hoog Soeren.

Toegankelijkheid: Toegankelijke voor rolstoelgebruikers. Beperkt parkeren mogelijk bij Hotel-Restaurant De Echoput. U kunt ook parkeren aan de Elspeterweg en aan de overkant van de Amersfoortseweg in de berm. Gratis OMD-pendelbus vanaf het station, zie dienstregeling op pagina 52-53.

12. HET AARDHUIS, HOOG SOEREN

Van militaire bijeenkomsten naar voorlichting over de natuur

Koning Willem III gaf in 1861 opdracht tot de bouw van Het Aardhuis op de 'Aardmansberg'. Die is met 102 meter boven NAP vrijwel het hoogste punt van de Veluwe. De Koning was geïnspireerd door de schoonheid van Oostenrijkse bouwkunst, en op zijn aanwijzing ontwierp (hof)architect Henri Camp daarom het uit hout opgetrokken chalet-achtige gebouw. Het werd aanvankelijk gebruikt voor bijeenkomsten met militaire autoriteiten.

De geschiedenis van het Aardhuis kent vier periodes, gekoppeld aan onze vorsten/vorstinnen:

- Koning Willem III organiseert er bijeenkomsten met militairen.
- Prins Hendrik gebruikt het als jachtchalet, en stemt de inrichting af op jacht, wild en bosbouw. Koningin Wilhelmina schildert er graag.
- Koningin Juliana maakt van Het Aardhuis in 1972 een voorlichtingscentrum over natuur en wild.

- Koningin Beatrix en Koning Willem Alexander zetten deze traditie als plek voor een educatief centrum voort.

Het gebouw is een Rijksmonument en in 2019 heropend na een zorgvuldige restauratie. Op de begane grond is een café-restaurant. Op de eerste verdieping liggen de pronkzaal en het bezoekerscentrum. Naast het gebouw ligt het Aardhuis Park. Het geheel is onderdeel van Kroondomein Het Loo.

12. HET AARDHUIS PROGRAMMA

Activiteiten: Bezichtigen van Het Aardhuis met pronkzaal en bezoekerscentrum (gratis). Een of meer deskundigen zijn aanwezig voor informatie. Op eigen gelegenheid wandelen in het Aardhuis Park (toegang € 2).

Datum | tijd: Zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**.

Plaats: Aardhuis 1, via Amersfoortseweg, Hoog Soeren.

Toegankelijkheid: Het bezoekerscentrum is rolstoeltoegankelijk. Kosteloos parkeren op eigen terrein. Er rijdt een gratis OMD-pendelbus vanaf station Apeldoorn. De dienstregeling staat op pagina 52-53.

Overig: Horecavoorziening in het café-restaurant. www.hetaardhuis.nl

13. DE HUNNESCHANS, UDDEL

Archeologische hotspot bij het Uddelermeer

Tegen het Uddelermeer ligt een ronde ringwalburg met een flinke wal en een droge gracht eromheen. Deze is waarschijnlijk rond 900 na Chr. aangelegd als verdedigingswerk. Je was immers goed beschermd achter de houten palissade die op de wal was gebouwd. Wat er precies verdedigd werd is niet zeker, maar mogelijk had het te maken met de ligging aan de noordrand van het gebied.

In de vroege middeleeuwen werd hier veel ijzer gemaakt. Wat de naam betreft: de Hunnen hadden er in ieder geval niets mee te maken. De naam is van Saksische oorsprong.

Het Uddelermeer is een overblijfsel uit de ijstijd. Het meer was in de lange prehistorie aantrekkelijk voor jagers/verzamelaars. Mensen van de Trechterbekercultuur - de hunnebedbouwers - waren hier rond 3000 v Chr. de eerste boeren. Later begroeven de mensen hier hun doden in grafheuvels, waarvan er in de regio minstens acht bekend zijn, en één daarvan ligt binnen de Hunneschans. In de IJzertijd

werden prachtige bronzen halsringen in het veen ten noorden van het meer gedeponerd. In de Romeinse tijd werd er ook een muntschat begraven. Tijdens de Open Monumentendagen laten we de rijke geschiedenis van deze plek herleven! Waan je een archeoloog, middeleeuwse smid of maak zelf prehistorische sieraden. Bij voldoende belangstelling start een rondleiding door een archeoloog.

13. DE HUNNESCHANS PROGRAMMA

Activiteiten: Uitleg over de historie van de Hunneschans bij de mobiele Archeo-hotspot. Rondleidingen door het gebied. Demonstraties van ijzersmeden en sieraden maken.

Datum | tijd: Zaterdag 14 en zondag 15 september van **12.00 – 16.00 uur** (let op: afwijkende tijden).

Adres: Tegenover Restaurant Buitenplaats het Loo, Garderenseweg 5, 3852 NR Ermelo.

Toegankelijkheid: Kosteloos parkeren in de directe omgeving. Het gebied is niet (goed) toegankelijk voor scootmobiel, rollator en rolstoelen. Gratis OMD-Pendelbus vanaf Station Apeldoorn via de Amersfoortseweg. Voor dienstregeling zie bladzijde 52-53.

Overig: www.archeologie-apeldoorn.nl

15. FORD MUSEUM TULLEKENSMOLEN, BEEKBERGEN

Over oude watertechniek en oude auto's

De Tullekensmolen is een watermolen met de status van gemeentelijk monument en ligt aan de Oude Beek in Beekbergen. De molen werd rond het jaar 1535 gebouwd door het Sint Pietersgasthuis, na toestemming van Karel van Gelre, en diende als korenmolen. De watermolen heeft nog authentieke onderdelen, die ook deels werkend te zien zijn.

De oude watermolen is nu in gebruik als museum. De drie verdiepingen bieden onderdak aan oude automobielen en oud speelgoed, motoren, fietsen en huisraad uit oude tijden. Het museum bezit een collectie Ford oldtimers vanaf bouwjaar

1907 tot 1935. In deze periode bouwde Ford diverse types, waarvan het 'model T' één van de bekendste is. 'Model A' kunt u in diverse uitvoeringen zien. Naast deze prachtige auto's, allemaal in rijdende

staat, treft u aan: een collectie foto's, autominiaturen, Ford-accessoires, fietsen en vele andere interessante voorwerpen. Voor kinderen een feest, en voor ouderen een feest der herkenning.

In het museum is een bezoekerscentrum waar over de geschiedenis van het pand wordt verteld en rondleidingen worden gehouden. U kunt er verder prima even gaan zitten om tegen een kleine vergoeding iets te drinken en in oude boeken te snuffelen of naar een oude film te kijken. Ook kunt u over het terrein wandelen en het waterrad en de vistrap bekijken.

15. FORD MUSEUM PROGRAMMA

Activiteiten: Bezoekerscentrum met rondleidingen, museum met oude auto's, motoren, fietsen, speelgoed en meer. Demonstratie gebruik van de watermolen.

Datum | tijd: Op zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**.

Adres: Tullekensmolenweg 33, Beekbergen.

Toegankelijkheid: Rolstoeltoegankelijk. Gratis parkeren op het parkeerterrein of langs Tullekensmolenweg.

Overig: www.ford-museum.nl/de-watermolen/

16. DE RUITERSMOLEN, BEEKBERGEN

Historische watermolen in zijn natuurlijke setting

De prachtige Ruitersmolen is een historische watermolen en ligt aan een klompenpad aan de schilderachtige Beekbergensebeek tussen Beekbergen en Lieren. Hij is gebouwd in 1606 door Meester-papiermaker Marten Orges. De molen diende oorspronkelijk voor de productie van wit kwaliteitspapier, maar werd in 1843 door Derk Boks omgebouwd tot korenmolen. De korenmolen speelde een cruciale rol in de landbouwgemeenschap van die tijd.

Na een uitgebreide restauratie in de jaren 80 schittert de Ruitersmolen nu als een prachtig voorbeeld van negentiende-eeuwse techniek.

Met zijn robuuste constructie en slimme gebruik van waterkracht om de twee molenstenen aan te drijven, blijft de Ruitersmolen een eerbetoon aan de industriële vooruitgang van weleer.

De Ruitersmolen is een gemeentelijk monument van industriële vooruitgang en belangrijk cultureel erfgoed. Bezoekers kunnen genieten van de geschiedenis en werking van deze traditionele korenwatermolen.

Dankzij de inspanningen van toegewijde lokale vrijwilligers wordt de molen onderhouden en gerestaureerd, zodat toekomstige generaties kunnen blijven leren over deze fascinerende periode in de Nederlandse (papier)geschiedenis.

16. DE RUITERSMOLEN PROGRAMMA

Activiteiten: Bezoek en ontdek de schoonheid van de biotoop en techniek van de watermolen; bekijk hoe papier op traditionele wijze wordt gemaakt; leer alles over de rijke geschiedenis en de werking van de molen. **Op zondag optreden van de Koninklijke Stedelijke Harmonie om 13:30 en 15:30.** Kijk ook op www.monumentendagenapeldoorn.nl voor eventuele wijzigingen.

Datum | tijd: Op zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur.**

Adres: Tullekensmolenweg 47, Beekbergen.

Toegankelijkheid: Begane grond beperkt toegankelijk voor rolstoel- en rollatorgebruikers. De verdieping is niet rolstoeltoegankelijk. Gratis parkeren op eigen terrein of langs Tullekensmolenweg.

Overig: www.ruitersmolen.nl/

In 2025 bestaat De Koninklijke Stedelijke Harmonie 175 jaar. Ter ere van dat jubileum zijn er in 2025 verschillende festiviteiten. Meer informatie vindt u op www.ksh-apeldoorn.nl

17. HERBERG DEN EIKENBOOM

Op het kruispunt van eeuwenoude handelsroutes

Den Eikenboom is als herberg gebouwd in 1803, op de plek waar hoogstwaarschijnlijk eerder een voorganger heeft gestaan. Het ligt op een historische locatie aan de oude handelsroute (hessenwegen) van het Duitse achterland naar de belangrijke havens aan de voormalige Zuiderzee. Ook ligt het aan de rand van een markegebied waar recht werd gesproken en vonnissen werden voltrokken. Het behoort met de kerk en Huis ter Horst tot de laatste historische gebouwen in Loenen.

Amper vijf jaar geleden hadden weer en wind er vrij spel, groeiden struiken uit de kozijnen, en hing muren, deuren en ramen schots en scheef. De nieuwe eigenaar besloot met steun van de gemeente Apeldoorn en de provincie Gelderland het pand grondig te restaureren naar de oorspronkelijke staat. De naastgelegen bedrijfs-woning stamt uit 1915. Ook die is in oorspronkelijke staat gerestaureerd. Na vier jaar zorgvuldige restauratie, ondersteund door historisch onderzoek en met de modernste verduurzamingstechnologie, straalt Den Eikenboom als nooit tevoren. Het dak van de deel is herbouwd met behoud van de historische gebinten.

De ronde muur van de rosmolen en de voederbakken van de koeien zijn ingepast in de nieuwe bestemming als grote zaal. Aan weerszijden van de benedenverdieping ligt een zonnige serre. Op de bovenverdieping is van elke twee voormalige slaapkamers in de herberg één luxueuze hotelkamer gemaakt; alles in het oorspronkelijke kleurenpalet en met de lichtinval van destijds. De voltooiing van de restauratie kwam precies op tijd voor deze Open Monumentendagen en past naadloos binnen het thema 'Oude routes, netwerken en verbindingen'. Dorp, gemeente en provincie kunnen trots zijn op de wedergeboorte van deze oeroude herberg: monumentenzorg op zijn best!

HERBERG DEN EIKENBOOM OPTREDEN MUZIEKVERENIGING OLTO

Muziekvereniging OLTO uit Loenen is opgericht in 1913. OLTO staat voor 'Oefening Leidt Tot Ontwikkeling.' Het doel is om muziek te maken op een zo hoog mogelijk niveau in een prettige sfeer. OLTO bestaat uit een harmonieorkest, een opleidingsorkest en een boerenkapel.

Het repertoire bestaat uit muziek van alle tijden – van renaissance en barok tot moderne composities. Vele generaties hebben hun muzikale ontwikkeling aan dit bijzondere orkest te danken. OLTO heeft dan ook een belangrijke verbindende rol in de Loenense gemeenschap. OLTO zal op 14 september en 15 september optredens verzorgen in Herberg Den Eikenboom. Voor het programma verwijzen we naar de website: www.monumentendagenapeldoorn.nl

17. HERBERG DEN EIKENBOOM PROGRAMMA

Activiteiten:

Het hele gebouw (met uitzondering van keuken en zolder) is open ter bezichtiging, de looproute is aangegeven. In de linkserre vertelt het **Vertelgenootschap** op het hele en het halve uur een origineel verhaal over de geschiedenis van Den Eikenboom. De eerste keer is dat om **11:30**, de laatste om **16:30 uur**.

Wilt u voorkomen dat u moet wachten, reserveer dan een tijdslot op www.monumentendagenapeldoorn.nl. Selecteer 17 - Den Eikenboom.

In diverse ruimten op de begane grond is **een tentoonstelling over de historie van de plek en van Den Eikenboom te zien**. Op de deel zijn horecavoorzieningen. Op het terrein achter de deel (bij slecht weer op de deel), speelt het Loenens orkest OLTO. Voor actuele tijdstippen van de optredens, zie www.monumentendagenapeldoorn.nl

Datum | tijd:

Op zaterdag 14 en zondag 15 september van **11:00 – 17:00 uur**.

Adres:

Beekbergerweg 2, Loenen.

Toegankelijkheid:

De begane grond is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, de eerste verdieping niet. Gratis parkeren in de nabijheid, mogelijk wijzen verkeersregelaars u een parkeerplek aan.

Overig:

www.hnsland.nl/projecten/inrichtingsplan-den-eikenboom/

18. RONDJE HOENDERLOO

Van plaggenhutjes tot vakantieoord

In het woeste land tussen Apeldoorn en Arnhem is in 1839 Hoenderloo ontstaan. Ver weg van de bewoonde wereld was het gezag zwak en kon zich een clandestiene nederzetting vormen bij een kleine landbouwontginning. Tijdens een wandeltocht over de Veluwe kwam dominee Otto Heldring in Hoenderloo terecht. Hij bekommerde zich om het lot van de arme en geïsoleerd levende inwoners. Door zijn inspanning kreeg het dorp halverwege de 19de eeuw de beschikking over een waterput (de Heldringput), een school en in 1858 een kerk (de Heldringkerk, nu rijksmonument).

Daarna begonnen diverse kapitaalcrachtige investeerders, vaak geworven door Heldring, met de aanleg van landgoedbossen op de woeste gronden voor de productie van hout en de oprichting van recreatieve landgoederen. De bosbouw genereerde veel werk waardoor Hoenderloo gestaag groeide. In 1851 stichtte dominee Heldring een opvanghuis voor kansarme jongens. Dit zogenoemde 'doorgangshuis' veranderde door de jaren heen naar een instelling voor jeugdzorg, en werd in 2019 opgeheven. Tijdens de Open Monumentendagen kunt u

Hoenderloo leren kennen via een begeleide rondwandeling door de kern van Hoenderloo. De gids vertelt u over de ontstaansgeschiedenis, ontsluiting, bereikbaarheid en wegenpatroon, straatnamen, publieke voorzieningen en gebouwen. We lopen in rustig tempo van monument naar monument en van verhaal naar verhaal. We staan onder meer stil bij de Heldringkerk, het Dorpshuus, de muziekkiosk, de brandweerkazerne, het puthuis en de plaggenhut waar Hoenderloo ooit begon. In de Heldringkerk treedt op zaterdagmiddag Muziekkring De Veluwse Cantorij op.

18. RONDJE HOENDERLOO - PROGRAMMA

Activiteiten: Begeleide rondwandeling van anderhalf tot twee uur door de kern van Hoenderloo. U kunt de route ook individueel lopen met een routebeschrijving. Optreden van **Muziekkring De Veluwse Cantorij in de Heldringkerk** op zaterdagmiddag met liederen van o.a. Byrd, Poitten, Poulenc, Beamish en MacMillan. Exposities in De Kleine Arcke over de ontstaansgeschiedenis van dorp en jongensinternaat, en over schrijver Aad Den Doolaard die met zijn journalistieke werk, reisverslagen en romans de wereld ontsloot.

Datum | tijd: Op zaterdag 14 en zondag 15 september. Op beide dagen zijn er vier begeleide wandelingen, beginnend om **10:30, 12:00, 13:30 en 15:00 uur**. Op beide dagen is Museum De Kleine Arcke geopend van **10.00 tot 16.00 uur**. Optreden Muziekkring De Veluwse Cantorij op zaterdag van **14:00 tot 14:30 en van 15:30 tot 16:00 uur**.

Adres: Vertrek- en eindpunt wandeling: Dorpsmuseum De Kleine Arcke, Heldringweg 17. Optreden Veluwse Cantorij in de Heldringkerk, Heldringweg 11.

Toegankelijkheid: De Heldringkerk is rolstoeltoegankelijk. Museum De Kleine Arcke is niet rolstoeltoegankelijk; rollatorgebruikers kunnen met ondersteuning de traptreden opgeholpen worden. Beperkt gratis parkeren aan de Krimweg.

Overig: www.heldringkerk.nl/index.html
www.museumdekleinearcke.nl/
www.hoenderloo.nl

19. RADIO KOOTWIJK MET ZENDAMATEURS

Eerste radioverbinding met Malabar in voormalig Nederlands-Indië

Radio Kootwijk is een voormalig zenderpark dat in één van de mooiste en meest uitgestrekte natuurgebieden van Nederland ligt, de Veluwe. Het zendstation vormde in de eerste helft van de twintigste eeuw een belangrijke communicatieverbinding tussen Nederland en haar toenmalige koloniën, met name Nederlands-Indië.

De bouw van dit eclectische gebouw startte in 1918. Het ontwerp is voor een groot deel gebaseerd op het zendstation van het Duitse Telefunken in Nauen en heeft kenmerken van zowel art deco, de Amsterdamse school en het Duitse expressionisme. Architect Julius Maria Luthmann (1890-1973) heeft zich laten inspireren door werk van de Finse architect Eliel Saarinen en door het beeld van een Egyptische sfinx.

In het oog springend is het geometrische patroon van de tegelvloer in de zenderzaal, waarin de architect bewust een foutje, een zogeheten handtekening, heeft verwerkt. De gestileerde luisterende vrouwen boven de hoofdingang symboliseren de radioverbinding die tot stand kwam. Tegenwoordig is Radio Kootwijk een evenementen- en vergaderlocatie met een eigen karakter. De monumentale gebouwen hebben nieuwe functies gekregen, waarbij het

omringende landschap wordt gekoesterd en verder ontwikkeld. Tijdens de Open Monumentendagen krijgt u uitleg van deskundigen in de zenderzaal van Gebouw A (reserveren verplicht). Ook zullen tijdens de Open Monumentendagen leden van de VRZA (Vereniging van Radio Zendamateurs) en leden van Radio Scouting verbindingen maken met andere zendamateurs in landen over de hele wereld en binnen Nederland. Om dat mogelijk te maken worden er in Annex B verschillende typen radiozendontvangers opgesteld, die op meerdere radio-amateurbanden kunnen uitzenden. Dat uitzenden kan op veel verschillende manieren plaatsvinden, waaronder spraak, telegrafie (morse), maar ook met behulp van computers. Al die mogelijkheden komen aan bod. Wilt u zelf ook eens een praatje maken met iemand in Nederland of in een ver land? Vraag dat dan gerust aan één van de zendamateurs die je graag te woord staan. Kijk op pagina 47 voor het programma.

VERKEERSPLAN RADIO KOOTWIJK OP 14 EN 15 SEPTEMBER 2024

Radio Kootwijk ligt in een kwetsbaar natuurgebied. Er is daarom een verkeersplan van kracht om het gemotoriseerde verkeer tot het absolute minimum te beperken. De auto's mogen niet verder rijden dan de kruising Alverschotenseweg/Turfbergweg, met uitzondering van mindervaliden. Mogelijk is er tot in de verre omtrek geen parkeermogelijkheid. Er worden hekken, verkeersregelaars en verkeersborden ingezet.

Fietsers mogen onbelemmerd doorrijden en hun fiets stallen bij Gebouw-T of naast Gebouw-A. De fiets is dan ook het favoriete vervoermiddel voor bezoekers van Radio Kootwijk tijdens het monumentenweekend.

Mindervaliden mogen met eigen vervoer op vertoon van hun mindervalidenkaart doorrijden en hun auto parkeren op de parkeerplaats nabij Gebouw-A.

Pendelbussen tussen Station Apeldoorn en Radio Kootwijk, via de carpoolplaats nabij de oprit naar de A1, rijden volgens een half-uurdienst (zie dienstregeling

bladzijde 52-53) en mogen doorrijden naar P1 (Parkeerplaats 1 achter het voormalige hotel).

Pendelbussen tussen de kruising Alverschotenseweg/Turfbergweg en Radio Kootwijk rijden permanent heen en weer naar P1 (achter het voormalige hotel).

Er worden verkeersregelaars ingezet om auto's te weren en naar parkeermogelijkheden te verwijzen. Dit kan op grote afstand zijn. KOM NIET PER AUTO. Uitsluitend mindervaliden met vignet mogen doorrijden tot nabij gebouw A.

19. RADIO KOOTWIJK - PROGRAMMA

- Activiteiten:** Bezichtiging hoofdgebouw: Gidsen vertellen over de geschiedenis van Radio Kootwijk. Reserveren verplicht via: www.hierradiokootwijk.nl/agenda
Zendamateurs maken vanuit Annex B verbindingen over de hele wereld. Hiervoor hoeft u niet te reserveren. Bewoners uit het dorp Radio Kootwijk staan met hun kraampjes in de nissen van het voormalige zendstation en verzorgen ook de catering in de Zenderzaal. Zorggroep Apeldoorn staat er met een kraampje van DemenTalent. In De Garage is een fototentoonstelling van 100 jaar Radio Kootwijk. Er staan verschillende foodtrucks op het voorplein.
- Datum | tijd:** zaterdag 14 en zondag 15 september van **11.00- 16.00 uur**.
- Adres:** Radioweg 1, Radio Kootwijk.
- Toegankelijkheid:** Radio Kootwijk is niet bereikbaar per auto, wel met de fiets of per OMD-pendelbus vanaf Station Apeldoorn. Voor dienstregeling zie bladzijde 52-53. Als u per auto komt, moet u op grote afstand parkeren op de parkeerplaats bij de Schaapskooi Hoog Buurlo. Zie details van het verkeersplan hiernaast. Toegankelijk voor mindervaliden tot en met de eerste verdieping.
- Overig:** In het zendgebouw is een maximaal aantal bezoekers toegestaan. Daarom is reserveren verplicht; reserveren van een tijdslot van 60 minuten kan via: www.hierradiokootwijk.nl/agenda. Zorg ervoor dat u uw reservering op uw telefoon of geprint kunt laten zien. Voor de overige opengestelde gebouwen op het terrein van Radio Kootwijk hoeft u geen tijdslot te reserveren.

20. MYSTERY MONUMENT DINER

Op een geheime locatie in historische setting genieten van een diner

Na eerdere succesvolle edities is er ook dit jaar weer een 'Mystery Monument Diner': een heerlijk diner op een (nog) geheime, monumentale plek in Apeldoorn. U wordt verwelkomd in een monument waar de tafels prachtig gedekt zijn. Onder het genot van een heerlijk diner komt u meer te weten over die locatie en wordt u meegenomen in de sfeer van weleer. Welke locatie het is? Dat hoort u op de dag zelf, maar dat het een unieke plek is, is zeker!

Het 'Mystery Monument Diner' vindt plaats op vrijdag 13, zaterdag 14 en zondag 15 september. Per avond is slechts een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, wacht dus niet te lang met reserveren. Dit kan via www.ticketkantoor.nl/shop/MMD2024

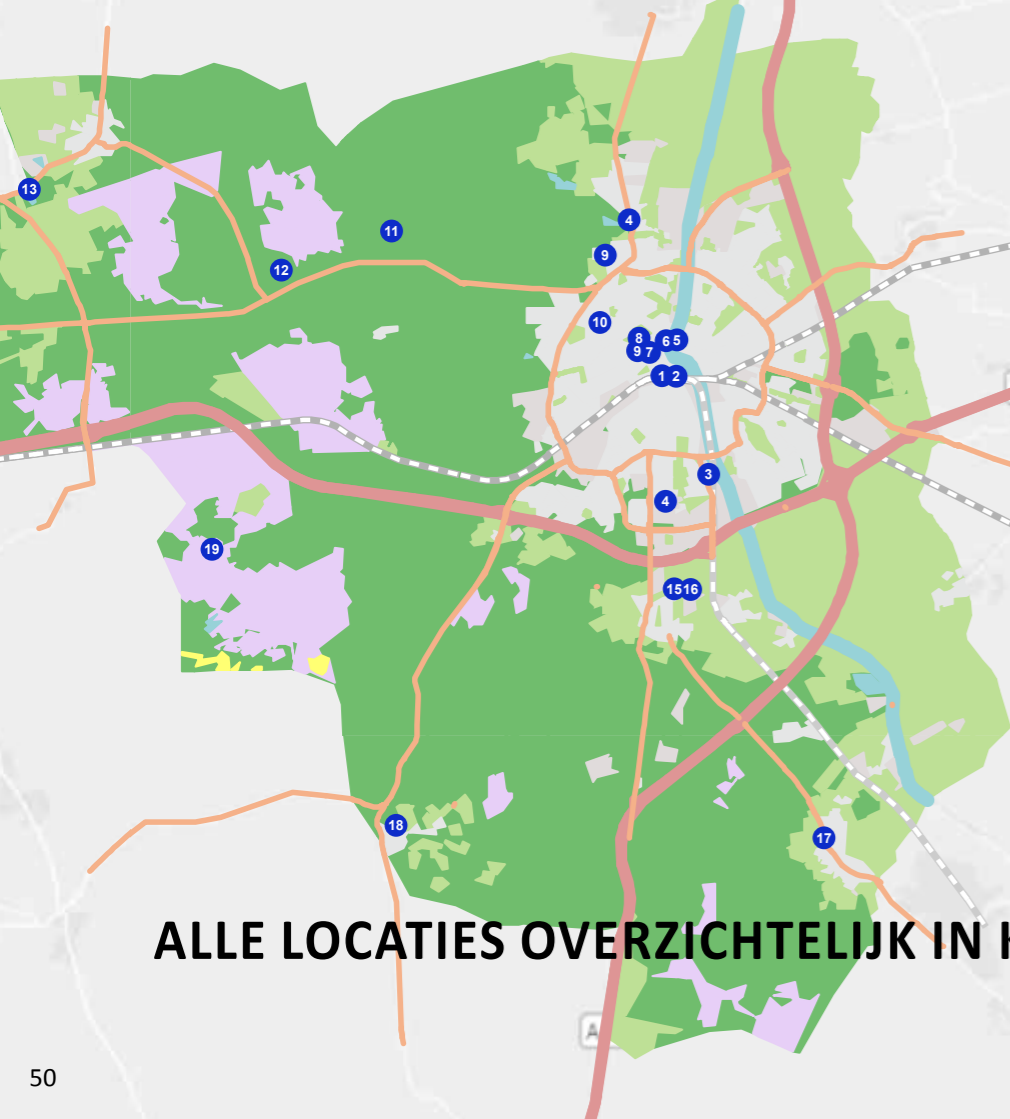
Bent u nieuwsgierig geworden of wilt u op de hoogte blijven, volg ons dan via Instagram (@mysterymonumentdiner) en houd de lokale media in de gaten. Let op, in tegenstelling tot de overige activiteiten in het kader van de Open Monumentendagen, zijn er kosten verbonden aan deelname aan dit evenement, te voldoen bij reservering.

Het 'Mystery Monument Diner' is een initiatief van de gemeente Apeldoorn, in samenwerking met Toeristisch Platform Apeldoorn, Erfgoedplatform Apeldoorn en Stichting Apeldoornse Monumenten.

20. MYSTERY MONUMENT DINER PROGRAMMA

- Activiteiten:** Diner in een historische setting. In tegenstelling tot de overige activiteiten in het kader van de Open Monumentendagen is dit diner niet gratis. Kosten moeten worden voldaan bij inschrijving. Inschrijven via www.ticketkantoor.nl/shop/MMD2024
- Datum | tijd:** vrijdag 13, zaterdag 14 en zondag 15 september
- Plaats:** Blijft geheim tot de ochtend van uw diner.
- Toegankelijkheid:** Rolstoeltoegankelijk.
Gratis parkeren in de nabijheid.
- Overig:** www.ticketkantoor.nl/shop/MMD2024

ALLE LOCATIES OVERZICHTELIJK IN KAART GEBRACHT

LEGENDA

- 1 Station Royaal
- 2 Royal Ride
- 3 Modelspoorvereniging VAMES
- 4 Oude tracé A50 (twee opstappunten, check beschrijving locatie)
- 5 Brugwachtershuisje bij Kanaal
- 6 Café De Oude Haven
- 7 Proef-locaal Het Achterom
- 8 Erfgoedhuis - CODA
- 9 Paardentram CODA - Keizerskroon (twee opstappunten, check beschrijving locatie)
- 10 Spoorwachtershuisje Soerenseweg / Koning Lodewijklaan
- 11 De Echoput Tolhuis 12
- 12 Het Aardhuis
- 13 Hunneschans, Uddel
- 15 Tullekensmolen, Beekbergen
- 16 Ruitersmolen, Beekbergen
- 17 Herberg Den Eikenboom, Loenen
- 18 Heldringkerk en dorpswandeling, Hoenderloo
- 19 Radio Kootwijk en zendamateurs

NATIONALE ORGELDAG

Ook dit jaar kunt u tijdens de Open Monumentendagen op zaterdag 14 september diverse kerkorgels bezoeken tijdens de Nationale Orgeldag. Tijdens deze dag kunnen bezoekers zelf kennismaken met het kerkorgel, door te luisteren, te kijken of zelf te spelen!

De gemeente Apeldoorn kent veel prachtige orgels en dit jaar staan er 4 Apeldoornse kerken klaar om ontdekt te worden. Vanaf 10.00 uur tot 14.30 uur worden de orgels van de volgende kerken voor u gedemonstreerd:

- Grote Kerk, Loolaan 16. U kunt hier ook de prachtige tentoonstelling van de Apeldoornse kunstenaar Anouk Bijsterbosch bekijken. Dit is het laatste weekend van deze tentoonstelling.
- Julianakerk, Deventerstraat 91
- O.L.V.-kerk, Hoofdstraat 18
- Gereformeerde Gemeente, Graaf van Lijndenlaan 9a

In deze kerken is er gelegenheid om het orgel zelf te bespelen en zal er regelmatig een presentatie rond de speeltafel zijn.

Het jaarlijkse slotconcert wordt gegeven door stadsorganist Toon Hagen in de Onze Lieve Vrouwe Kerk op zaterdag om 15.00 uur.

Alle kerken en het slotconcert zijn gratis toegankelijk. Actuele informatie vindt u op www.nationaleorgeldag.nl

DIENSTREGELING OMD-PENDELBUSSEN*

Route 1: Station Apeldoorn naar Radio Kootwijk en terug

Vertrek vanaf Station Apeldoorn	Vertrek vanaf P1, Radio Kootwijk
10.30 uur	-
11.00 uur	11.30 uur
11.30 uur	12.00 uur
12.00 uur	12.30 uur
12.30 uur	13.00 uur
13.00 uur	13.30 uur
13.30 uur	14.00 uur
14.00 uur	14.30 uur
14.30 uur	15.00 uur
15.00 uur	15.30 uur
-	16.00 uur
-	16.30 uur

Route 2 heen: Van Station Apeldoorn via Amersfoortseweg naar Hunneschans-Uddel

Station Apeldoorn	Vertrektijden vanaf:		Aankomst bij Hunneschans-Uddel
	Echoput (bushalte)	Aardhuis (bushalte)	
10.40 uur	11:00 uur	11:10 uur	11:25
11.00 uur	11:20 uur	11:30 uur	11:45
12.30 uur	12:50 uur	13.00 uur	13:15
13.00 uur	13:20 uur	13:30 uur	13:45
14.30 uur	14:50 uur	15.00 uur	15:15
14:50 uur	15:10 uur	15:20 uur	15:35
Vertrekt leeg om 16:25 uur			

Route 2 terug: Van Hunneschans-Uddel via Amersfoortseweg naar Station Apeldoorn

Hunneschans	Vertrektijden vanaf:		Aankomst op Station Apeldoorn
	Aardhuis (bushalte)	Echoput (bushalte)	
11:30 uur	11:50 uur	12:00 uur	12:20 uur
11.50 uur	12:10 uur	12:20 uur	12:40 uur
13:20 uur	13:40 uur	13.50 uur	14:10 uur
13.50 uur	14:10 uur	14:20 uur	14:40 uur
15:20 uur	15:40 uur	15.50 uur	16:10 uur
15:40 uur	16:00 uur	16:10 uur	16:30 uur
16:50 uur	17:20 uur	17:30 uur	17:30 uur

*Vertrektijden bij benadering

PARTNERS

Naam	Link	Locatie	Tijden
Apeldoorns Gidsen Collectief	www.apeldoornsgidsencollectief.nl	#6: Café De Oude Haven	Za. en zo. elk half uur van 11:30 tot 16:30 uur.
Fietsgilde Apeldoorn	www.fietsgilde-apeldoorn.nl/	#4: Oude tracé A50	Za. en zo. om 11:00 en 14:00 uur.
Koninklijke Stedelijke Harmonie	www.ksh-apeldoorn.nl/	#16: Ruitersmolen	Zo. om 13:30 en 15:30 uur.
Muziekring De Veluwe Cantorij	www.veluwsecantorij.nl/	#18: Heldringkerk, Hoenderloo	Za. 14:00 tot 14:30 uur en 15:30 tot 16:00 uur.
Muziekvereniging OLTO - Loenen	www.olto.eu/	#17 Den Eikenboom	Za. en zo. tussen 11:00 en 17:00 uur
Stichting Veteraan Autobussen	www.sva-regio-oost.nl	Pendelbussen vanaf Station	2 routes, dienstregeling op blz. 54-55.
Vertelgenootschap Apeldoorn	www.vertelgenootschap.nl	#7 Het Achterom #17 Den Eikenboom #20 Mystery Monument Diner	Elk half uur op za. en zo. van 11:30 - 16:30 uur.

ORGANISATIE VAN DE OPEN MONUMENTENDAGEN

Naam	Link	Rol
Nederland Monumentenland	www.nederlandmonumentenland.nl/	Landelijke coördinatie van de Open Monumentendagen
OMD-Comité Apeldoorn	www.monumentendagenapeldoorn.nl	Algehele organisatie van de Open Monumentendagen
Erfgoed Platform Apeldoorn	www.erfgoedplatformapeldoorn.nl/	OMD-Comité, financiering, vergunningen
SAM	www.apeldoornsemonumenten.nl	OMD-Comité, locatiemanagement, management vrijwilligers
CODA	www.coda-apeldoorn.nl	OMD-Comité, erfgoedhuis, archief
Gemeente Apeldoorn	www.apeldoorn.nl	OMD-Comité, vergunningen, financiële en andere ondersteuning
Apeldoorn Partners	www.uit.inapeldoorn.nl	Financiële ondersteuning

COLOFON

Comité Open Monumentendagen Apeldoorn, Samenstelling per juli 2024

- Ben Mouw, voorzitter; tevens voorzitter Erfgoedplatform Apeldoorn
- Josée Hulshof, tevens voorzitter van de Stichting Apeldoornse Monumenten
- Lizz Tulk, namens gemeente Apeldoorn
- Carin Reinders, namens CODA
- Monique van den Camp, locatie-coördinator
- Johan Gortworst, locatiecoördinator
- Hans Hogenbirk, websitebeheerder

Eindredactie

- Josée Hulshof, Herma van Eijk en Albertine van Woerden
- Stichting Apeldoornse Monumenten

Bronnen

- Eigenaren/gebruikers/beheerders van de opengestelde locaties
- Geheugen van Apeldoorn
- Stichting Apeldoornse Monumenten
- CODA Archief
- Gemeente Apeldoorn
- Wikipedia en andere internetbronnen

Foto's

Beschikbaar gesteld door o.a. deelnemende locaties, CODA Beeldbank en gemeente Apeldoorn (Rob Voss en Sven Scholten). De redactie streeft ernaar om het copyright te vermelden op/bij de foto's waarvoor dit van toepassing is.

Plattegrond

Gemeente Apeldoorn, Team Informatie & Gegevensdiensten

Vormgeving en opmaak

DeBlijFabriek | Concept & formats

Druk

Drukwerkdeal

Oplage

6.000 exemplaren

Uitgave

Augustus 2024

De Open Monumentendagen Apeldoorn worden mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning vanuit Gemeente Apeldoorn en Apeldoorn Partners.

CODA

zand verwaait en waakzaam wacht een ree
in statig art deco-beton en staal
bespeurt de sfinx een ver bekende taal
kort contact kraakt over wel en wee
vanuit de trotse wonderkathedraal
golven kostbaar groeten over zee

Peter-Jan de Wilde
Stadsdichter Apeldoorn

Juli 2024

**VEEL PLEZIER TIJDENS
DE OPEN MONUMENTENDAGEN IN APELDOORN!**